

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
техногенно-екологічної безпеки

Олександр МЕТЄЛЬОВ

29 серпня 2022 р.

ПРОГРАМА

ландшафтно-екологічної навчальної практики
здобувачів вищої освіти НУЦЗ України
2-го курсу навчання

Харків – 2022 р.

Розробник програми:

Завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки к.т.н.
доцент Сергій АРТЕМ'ЄВ

Програму ландшафтно-екологічної навчальної практики циклу вибіркової підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 101 «Екологія» (для здобувачів вищої освіти, які навчаються на 2 курсі) рекомендовано протоколом засідання кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, протокол № 2 від 29.08.2022 р., затверджено рішенням вченої Ради факультету техногенно-екологічної безпеки, протокол № 2 від 29.08.2022 р.

Завідувач кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
к.т.н доцент Сергій АРТЕМ'ЄВ

29 серпня 2022 року

ВСТУП

Предметом ландшафтно-екологічної навчальної практики є вимоги наказу МНС України № 461 від 01.12.2003 року «Про затвердження положення про організацію та проведення практичної підготовки курсантів, студентів (слухачів) вищих навчальних закладів МНС України» і містить загальні положення щодо організації та проведення, практичної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі придбання, закріплення і вдосконалення одержаних здобувачами вищої освіти – майбутніми фахівцями-екологами теоретичних знань, формування у них професійних умінь та навичок для виконання майбутніх функціональних обов'язків.

Міждисциплінарні зв'язки: ландшафтно-екологічна навчальна практика здобувача вищої освіти є одним з етапів процесу підготовки здобувачів вищої освіти факультету техногенно-екологічної безпеки і проводиться наприкінці 2-го курсу навчання.

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Метою проведення ландшафтно-екологічної навчальної практики під час підготовки здобувачів вищої освіти у Національному університеті цивільного захисту України, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» є закріплення здобувачами вищої освіти набутих знань, формування у них знань щодо практичної діяльності, закріплення та актуалізація умінь та практичних навичок щодо аналізу екологічного стану об'єкту дослідження для подальшої самостійної практичної роботи.

1.2. Основними завданнями ландшафтно-екологічної навчальної практики є:

- формування і вдосконалення у здобувачів вищої освіти професійних практичних навичок і вмінь;
- прищеплення здобувачам вищої освіти інтересу до обраної професії фахівця-еколога;
- одержання здобувачами вищої освіти навичок проведення натурних досліджень на місцевості;
- виховання розуміння необхідності постійного удосконалення знань та творчого застосування їх у практичній діяльності;
- глибоке і всебічне вивчення ділових і моральних якостей здобувачів вищої освіти для раціонального їх використання у практичній роботі.

Відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (Наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.) ландшафтно-екологічна навчальна практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти і проводиться, як правило, на оснащених відповідним чином базах практик, а також на підприємствах, в організаціях та установах різних галузей економіки.

Ландшафтно-екологічна навчальна практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення під час одержання потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у НУЦЗ України зміст і послідовність проведення ландшафтно-екологічної навчальної практики визначається програмою практики, яка для майбутніх фахівців, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» розробляється кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки відповідно до навчального плану зазначеної спеціальності.

II. ВИД, БАЗИ ТА ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика здійснюється відповідно до вимог наказу МОН України від 8.04.1993 р. № 93 зі змінами, внесеними відповідно до наказу МОН від 20.12.1994 р. № 351 та наказу МНС України від 1.12. 2003 р. № 461 «Про організацію та проведення практичної підготовки курсантів, студентів (слухачів) вищих навчальних закладів МНС України».

Ландшафтно-екологічна навчальна практика здобувачів вищої освіти відбувається, як правило, на базі практики, яка має відповідати вимогам зазначеної ОПП, та з якими був заключений відповідний договір про співпрацю. Оскільки даний вид практики відбувається після завершення 2-го курсу навчання практика також може відбуватися в університеті відповідно до визначеного плану проведення під керівництвом завідувача кафедри ОП та ТЕБ. В умовах сьогодення практика спланована для проведення дистанційно з єдиною базою проведення – кафедра ОП та ТЕБ НУЦЗ України за відповідним завданням, визначеним під час проведення інструктажу практики відповідно до розділу 6.

Вид, бази та час проходження ландшафтно-екологічної навчальної практики під час підготовки у НУЦЗ України фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вид, бази та час проходження ландшафтно-екологічної навчальної практики

№ з/п	Вид практики	База практики	Час проходження	Форма контролю
1.	Ландшафтно-екологічна навчальна практика	НУЦЗУ (дистанційно)	4 семестр	дифзалік

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Відповідальність за організацію, проведення і контроль проходження ландшафтно-екологічної навчальної практики здобувачами вищої освіти 2-го

курсу навчання під час підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» покладається на керівництво НУЦЗ України.

Навчально-методичне забезпечення і підготовку програми практики забезпечує кафедра ОП та ТЕБ. Організаційні питання, які пов'язані з проведенням даного виду практики визначаються наказом ректора університету.

Напередодні проведення даного виду практики з здобувачами вищої освіти та керівником практики від кафедри ОП та ТЕБ завідувачем кафедри проводиться нарада-інструктаж, на якій доводиться наказ про проведення практики з зазначеною категорією здобувачів вищої освіти та проводиться цільовий інструктаж з організаційних питань та безпеки праці.

Під час проведення інструктажу завідувачем кафедри ОП та ТЕБ основна увага зосереджується на питаннях дисципліни проведення занять та виконання вимог з урахуванням виїзду на територію конкретного об'єкту практики, заповнення щоденника практики та напрацювання звітних матеріалів можливих натурних досліджень.

У календарному графіку проходження даного виду практики (складова щоденника) здобувач вищої освіти повинен зазначити усі завдання, які визначено програмою практики, та відмітити їх виконання щотижнево. Робочі записи під час практики – це матеріал звіту, який формується здобувачем вищої освіти під час виконання завдань практики та захищається перед комісією після завершення практики за кожним з пунктів (складова щоденника).

Сторінка щоденника – «Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці» – це зміст характеристики представника підприємства (або завідувача кафедри) стосовно питань виконання здобувачем вищої освіти завдань практики. Вона підписується представником підприємства (або завідувачем кафедри) та на ній ставиться печатка підприємства (установи, організації або відділу персоналу університету).

У подальшому керівником практики здійснюється більш конкретизована постановка завдань з проведення даного виду практики. Загальне керівництво практикою здобувачів вищої освіти здійснює керівник практики, який призначається наказом ректора НУЦЗ України з числа науково-педагогічних працівників кафедри ОП та ТЕБ.

Керівник практики (від кафедри ОП та ТЕБ) зобов'язаний:

- перед початком практики надати до деканату факультету ТЕБ відповідні відомості про здобувачів вищої освіти, яких залучено до ландшафтно-екологічної навчальної практики та базу практики для складання наказу ректора;
- узгодити (за необхідності) з проректором з навчально-методичної роботи після погодження з відповідною базою практики розкладу занять практики та внесення їх до розкладу занять університету;
- повідомити здобувачам вищої освіти про систему звітності з практики;
- після завершення проходження практики та прибуття здобувачів вищої освіти до університету у складі комісії прийняти залік з проходження практики;
- доповісти завідувачу кафедри про результати проведення практики (із

зауваженнями і пропозиціями щодо покращення даного виду практики), представити підсумкові звітні документи.

Керівником проведення ландшафтно-екологічної навчальної практики на території об'єкту практики призначається науково-педагогічний працівник від кафедри ОПТЕБ, який брав участь у навчальному процесі, складові якого сплановано для відпрацювання практичних завдань даного виду практики.

Під час ландшафтно-екологічної навчальної практики керівник практики організовує:

- інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки;
- інформування здобувачів вищої освіти про систему звітності з практики (подання письмового звіту за визначеною темою (теоретична складова, можливе відпрацювання до початку практики відповідно до зазначеної теми) та представлення звітних матеріалів після проведення практичних занять (практична складова);
- високу якість проходження практики відповідно до програми практики;
- контроль забезпечення встановлених умов для проведення занять здобувачами вищої освіти;
- аналіз роботи здобувачів вищої освіти та анкетування з ними із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення питань проведення практики;
- контроль якості проведення практичних занять.

IV. ОBOB'ЯЗКИ І ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження ландшафтно-екологічної навчальної практики:

- виконувати завдання програми практики у повному обсязі;
- чітко виконувати усі пункти інструктажу з питань дотримання правил поведінки та заходів безпеки на території об'єкту практики;
- одержати у повному обсязі навички, уміння, які необхідні для подальшої практичної роботи;
- представити після завершення занять усі звітні документи проходження практики та захистити перед комісією кафедри залік з проходження практики.

По завершенню проходження практики здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- заповнити щоденник практики відповідним звітним матеріалом;
- підготувати звіт з практики;
- отримати від керівника практики (або завідувача кафедри) характеристику стосовно виконання завдань практики (складова щоденника) з печаткою підприємства (або відділу персоналу).

Здобувач вищої освіти має право:

- знайомитись зі службовими документами в обсязі завдань, визначених програмою практики (з дозволу керівника практики);
- складати за дорученням безпосереднього керівника практики певні документи;

– користуватись лабораторними приладами, технічними та іншими засобами, наявними у підрозділі місця проходження практики, службовою та довідковою літературою, інвентарним майном (з дозволу керівника практики).

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Практика здобувачів вищої освіти завершується захистом у формі диференційного заліку перед комісією, яка призначається наказом ректора.

До складу комісії входять керівник практики від кафедри ОП та ТЕБ, інші науково-педагогічні працівники кафедри, визначені наказом ректора університету і, за можливості, представники бази практики (підприємства, організації, установи).

Комісія приймає диференційний залік у здобувачів вищої освіти протягом 3 днів після початку нового семестру навчання або за іншим графіком відповідно до розкладу занять. Здобувач вищої освіти отримує залік з практики, виходячи з характеристики безпосереднього керівника практики та захисту звіту.

Критерії оцінювання практики наведено у таблицях 5.1 та 5.2.

Таблиця 5.1 – Критерії оцінювання ландшафтно-екологічної навчальної практики (за складовими)

Складові оцінювання	Бали
1. Звітні документи з практики (звіт (реферат), щоденник, доповідь та презентація доповіді)	до 45
2. Захист звіту	до 25
3. Відповіді на запитання	до 30
Загальна сума балів	100
Додаткові (заохочувальні) бали	до 20

Таблиця 5.2 – Оцінювання ландшафтно-екологічної навчальної практики

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Диференційний залік
90-100 (та вище з урахуванням не-обов'язкових завдань)	A	відмінно
80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно
1-34	F	

Критерії оцінювання звітних документів з проходження ландшафтно-екологічної навчальної практики (оцінюється від 0 до 45 балів):

37-45 балів – звітні документи представлено у повному обсязі, виконані вчасно, самостійно та забезпечують повне розкриття зазначеного виду практики. Мета чітко окреслена та досягнута. Завдання виконані у повному обсязі. Узагальнення і висновки базуються на якісно опрацьованій інформаційній базі;

28-36 балів – звітні документи виконано вчасно, теоретичні узагальнення та висновки в основному правильні, мають місце несуттєві недоліки;

19-27 балів – звітні документи виконано вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні, проте відсутній самостійний аналіз статистичних та фактичних матеріалів, обґрунтування та визначення ефективності запропонованих рішень;

10-18 балів – звітні документи в основному розкривають сутність даного виду практики, але мають місце недоліки змістовного характеру. Пропозиції обґрунтовані не переконливо та недбало оформлені;

0-9 балів – відсутня логіка у побудові структури звітних документів практики. Відсутній взаємозв'язок теми, мети, завдань та висновків за практикою. Представлений статистичний матеріал є застарілим та оформлений з помилками.

Критерії оцінювання захисту звіту ландшафтно-екологічної навчальної практики (оцінюється від 0 до 25 балів):

21-25 балів – доповідь аргументована, проілюстрована якісно оформленими наочними матеріалами, свідчить про наявність власної думки здобувача щодо змісту практики, є логічною і повною;

16-20 балів – доповідь насичена інформацією, що відображає відповідні результати проходження практики;

11-15 балів – доповідь побудована на фактах, що відображають відповідні результати проходження практики, мають місце незначні недоліки;

6-10 балів – доповідь прочитана за текстом, здобувач вищої освіти не володіє окремими питаннями теми, мають місце суттєві недоліки за змістом практики;

0-5 балів – доповідь прочитана за текстом та не відображає зміст виконаної роботи.

Критерії оцінювання відповідей на питання під час захисту звіту з ландшафтно-екологічної навчальної практики (оцінюється від 0 до 30 балів):

25-30 балів – усі відповіді на питання правильні, розгорнуті та добре аргументовані;

19-24 бали – відповіді на питання правильні, але не завжди повні та конкретні;

13-18 балів – не усі відповіді на питання правильні або повні;

7-12 балів – здобувач вищої освіти не володіє окремими питаннями за змістом практики, відповіді є неповними;

0-6 балів – більшість відповідей на питання невірні, здобувач вищої освіти не володіє матеріалом за змістом практики.

Критерії оцінювання додаткових (заохочувальних) балів (оцінюється від 0 до 20 балів):

11-20 балів – індивідуальні завдання виконані у повному обсязі;

1-10 балів – індивідуальні завдання виконані не у повному обсязі;

0 балів – індивідуальні завдання не виконані.

Оцінка за ландшафтно-екологічну навчальну практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і індивідуального плану здобувача вищої освіти за підписами членів комісії. Результати проходження практики та отримані характеристики фіксуються в особових справах здобувачів вищої освіти.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин, до повторного проходження практики протягом поточного навчального року не допускається. Здобувач вищої освіти, який отримав негативну оцінку комісії з практики, відраховується з НУЦЗ України. Загальні підсумки даного виду практики і заходи щодо її подальшого вдосконалення обговорюється на засіданнях кафедри ОП та ТЕБ не менше одного разу протягом навчального року.

VI. ЗМІСТ ЛАНДШАФТНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ (ТИПОВИЙ ВАРІАНТ)

№ з/п	Робота для виконання	Звітний матеріал
1.	Ознайомитись з районом дослідження (місцем, базою проведення практики) на підставі аналізу джерел літератури та отриманого завдання:	
1.1	з природними умовами та природними ресурсами території дослідження;	Звіт
1.2	з рельєфом та геологічною будовою;	Звіт
1.3	з кліматичними умовами та ресурсами;	Звіт
1.4	з поверхневими водами та водними ресурсами;	Звіт
1.5	з ґрунтами та ґрунтовими ресурсами;	Звіт
1.6	з рослинним світом і рослинними ресурсами;	Звіт
1.7	з тваринним світом і ресурсами тваринного світу;	Звіт
1.8	з екологічним станом компонентів природного середовища;	Звіт
1.9	з антропогенним впливом на компоненти природного середовища.	Звіт
2.	Практично виконати:	
2.1	дослідження геологічних або геоморфологічних чинників природного середовища;	Звітні матеріали
2.2	дослідження ґрунтово-геоботанічних чинників природного середовища;	Звітні матеріали
2.3	дослідження клімато-гідрологічних чинників природного середовища;	Звітні матеріали
2.4	ландшафтно-екологічні дослідження.	Звітні матеріали

Залежно від місця, бази та форми проведення ландшафтно-екологічної навчальної практики здобувачам вищої освіти можлива інша, більш детальна конкретизація виконання завдань практики та відпрацювання відповідних звітних документів.

Національний університет цивільного України
(повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет техногенно-екологічної безпеки

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

освітній ступень бакалавр

спеціальність 101 «Екологія» (освітня програма – «Екологічна безпека»)

2 курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка
підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
підприємства, організації, установи «_____» 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тиждні проходження практики					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	2	3	4	5	6	7	8

Керівники практики:
від Національного університету
цивільного захисту України _____
(підпис) (ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

від підприємства, організації, установи _____
(підпис) (ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

**Висновок керівника практики
від Національного університету цивільного захисту України
про проходження практики**

Дата складання заліку « ____ » _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від Національного університету цивільного захисту України

_____
(підпис) (ім'я та ПРВЗВИЩЕ)